

Posudek magisterské diplomové práce

Autor/ka práce: Martin Netočný

Název práce: Panteon světa a kaleidoskop v ruce

Posudek vedoucí/ho práce ✓

Posudek oponenta/ky ✕

Autor/ka posudku (jméno, příjmení, pracoviště): Michal Šimůnek, KF

Hodnocení obsahu a výsledné podoby diplomové práce (A/výborně – B/velmi dobře – C/dobře – D/dobře s výhradami – E/dostatečně – F/nedostatečně – nedoporučeno k obhajobě)

Vhodnost zvoleného cíle a přístupu práce.....A
Relativní úplnost zpracované literatury ke zvolenému tématu..... A
Schopnost kriticky vyhodnotit a použít odbornou literaturu.....A
Logičnost struktury práce, souvislost jejich kapitol.....A
Jazyková a stylistická úroveň práce.....A
Dodržení citační normy (pokud se v textu opakovaně vyskytují přejaté pasáže bez udání zdroje, práce nemůže být doporučena k obhajobě) .....A
Obrazové přílohy v dostatečném rozsahu, oprávněnost a vhodnost příloh, grafická úprava.....A
Původnost práce, přínos k rozvoji oboru.....A

Celkové hodnocení diplomové práce..... A

Slovní hodnocení diplomové práce včetně otázek, k nimž se diplomant/ka musí při obhajobě vyjádřit:

Diplomová práce Martina Netočného se věnuje středoškolským tištěným učebnicím moderních dějin, přičemž jej zajímá to, jak tyto učebnice moderní dějiny reprezentují a potažmo konstruují. Důraz přitom klade zejména na roli samotného média knihy/učebnice a technických obrazů (fotografií) v nich reprodukovaných. Obojí přitom chápe jako modelový příklad uzavírání a zploštění interpretace dějin do velkých dějinných příběhů a konvencionalizovaných interpretací událostí, na kterých jsou tyto příběhy založeny.

Ačkoli materiál učebnic vybízí k důkladnému empirickému bádání (např. obsahová či sémiotická analýza) nebo například k systematickému sledování genealogie výkladu dílčích dějinných událostí či ke komparaci různých přístupů k vytváření dějepisných didaktických pomůcek, Martin ani k jedné z těchto nabízejících se možností nesáhá. Jeho práce je filosofickou esejí, která se tu a tam opírá o empirický materiál, ale to pouze v podobě jakýchsi útržků, které jsou nahlíženy z filosofické perspektivy výkladu dějin a povahy technických obrazů a myšlenkově jsou prozkoumávány v analogii s povahou moderních společností, dějinami českého státu a vybraných událostí z nedávné doby.

Cílem předložené práce je rozrušit diskurzivní rámec, ve kterém učebnice moderních dějin fungují jako didaktická a disciplinační pomůcka. Tato kritika je svým způsobem důsledná. Martin ji formuluje v podobě řady „neobvyklostí“, které se mu staly jeho metodou, tedy nástrojem, skrze který se vyhraňuje vůči stylu samotných učebnic a potažmo i žánru kvalifikační práce. Text je členěn do dvou (až provokativně) rozsahově rozdílných částí (30 stran první části versus jedna strana části druhé), vysázen je způsobem, který neodpovídá obvyklé normostraně, velikosti písma 12, řádkování 2 apod. Argumentace sice sleduje určitou linku, ale dosti volně a těkavě, má povahu zápisků tuláka spíše než systematického výkladu, kapitoly a mnohé argumenty nejsou formulovány popisným, nýbrž metaforickým stylem. Práce se tak nesnaží vytvářet dojem sevřeného a provázaného celku, nenabízí pevně zkonstruované vědění, ale spíše sérii postřehů k danému tématu.

Role technických obrazů, v případě tištěných učebnic samozřejmě zejména fotografie, je v učebnicích prázdně ilustrativní, mnohé fotografie se zdají být spíše jakousi asociací než ilustrací, což Martin podtrhuje tím, jak je reprodukuje ve své práci: zachovává jejich původní titěrný formát a nechává je bez popisků (ty uvádí až v příloze), tedy zcela odkontextualizované a s textem, který je poblíž nich, nijak explicitně neprovázané. Snaží se tak, byť pro čtenáře možná složitě, podtrhnout to, jak mimo-kontextuálně jsou fotografie používány v samotných učebnicích, tedy jako simulakra, jež neodkazují ke skutečnosti, ale k dalším znakům, jež stvrzují výklad určitého dějinného příběhu.

Martin si pro svůj záměr filosofujícího rozkladu konvencí učebnicového výkladu moderních dějin vybral vhodné průvodce: zhusta se odkazuje na Baumana, Barthesa, Bělohradského, Poppera a zejména pak Flussera, jehož myšlení je výrazně založené na výkladu dějin skrze technické obrazy a vice versa. Ačkoli je práce jen omezeně empirická, přesto právě ty části, ve kterých se Martin věnuje vybraným ilustracím z učebnic (Rumunští demonstranti, Ženy v burkách, Američané v poušti apod.), patří mezi ty nejvíce přesvědčivé a argumentačně nejpropracovanější. Práce dále nabízí řadu vydařených postřehů, jako například Barthesem inspirovaná kritika všeobecného humanismu Steichenovy Lidské rodiny, kterou Martin vhodně propojuje s kritikou humanismu učebnic.

Když jsem četl práci v průběhu jejího vzniku, tedy po částech, byl jsem přesvědčen, že Martin zvolil dobrou strategii. Nyní, když čtu práci v kuse a s odstupem času, který z mé paměti vymazal stopy postupného vzniku textu, tak je můj postoj k některým aspektům textu ambivalentní. Například metaforický styl popisování a filosofování je často čtivý a přesvědčivý, na řadě míst se však již trochu zajídá a zdá se být zbytečný. Např. na str. 10 Martin vede analogii mezi knižní učebnicí a muzeem a výčet toho, co jej bude zajímat na učebnicích, formuluje opět metaforicky: „Zajímat nás však nebudou pouze exponáty, nýbrž i další vizuální obsah institucí. Budeme zkoumat strategii informačního systému, cedulky na toaletách, či samotný architektonický styl, ve kterém je budova muzea vystavěna.“ (s. 10) Zjistěte literárně vydařená metafora, čtenářsky přívětivější by však byl výčet konkrétních prvků, které budou Martina na učebnicové estetice a způsobu prezentace obrazů zajímat.

Martinova argumentace je zejména kritická: učebnice jsou relikvie, jsou plně konvencionalizovaných výkladů, nenabízejí studentům alternativní nebo dokonce kritické možnosti chápání dějin. Nabízí se tak otázka, jak tento „učebnicový“ limit výkladu dějin překonat? Martin si tuto otázku explicitně nepokládá, což je myslím další určitá slabina textu. Jak by mohly/měly vypadat učebnice moderních dějin, aby vystoupily z konvencí, které v nich sedimentovaly v domě modernity? Byl by takový

výklad dějin didakticky přijatelný a srozumitelný pro středoškoláky? Jak by měla vypadat práce s technickými obrazy, aby tyto nebyly jen titěrnými podporujícími velké příběhy? V tomto smyslu by mohly napovědět revizionistické pokusy či jinak kritické texty namířené proti masovému, standardizovanému a racionalizovanému školství: například Illičovo *Odškolnění společnosti* nebo Liessmannova *Teorie nevzdělanosti* či *Vzdělání jako provokace*. Nepředpokládám, že by Martin tyto texty před obhajobou studoval, proto pokládám flusserovskou otázku: Jak můžeme hrát *proti* aparátům (učebnicím, škole) jež vykládají dějiny?

Myslím, že Martinovu diplomovou práci lze přijmout nebo odmítnout. Přikláním se k prvnímu, neboť Martin je ve své neobvyklosti důsledný, každé své rozhodnutí důkladně obhajuje a podle mého soudu předložil nadprůměrný a odvážný text, který hodnotím jako výborný.

Datum: 28. srpna 2020

Podpis: .....